

Kies de juiste goudenregen

Foto's: PPO Bomen

Laburnum alpinum 'Lucidum' onderscheidt zich vooral door het glimmende blad.

Het onderzoek van PPO Bomen naar het sortiment *Laburnum* (goudenregen) was een onderdeel van het project 'Sortimentsonderzoek sierheesters en coniferen'. Voor het onderzoek zijn enkele verschillende cultivars verzameld en opgeplant in de Sortimentstuin Harry van de Laar in Boskoop. Ook zijn gegevens ontleend aan de Nationale Plantencollectie *Laburnum* in het Von Gimborn Arboretum in Doorn. Verder zijn planten uit verschillende andere botanische tuinen en op verschillende Nederlandse kwekerijen bekeken en zijn diverse literatuurbronnen gebruikt. Het volledige onderzoeksverslag is te lezen in Dendroflora nr. 43 (2006).

Laburnum wordt vooral gebruikt als solitaire struik of kleine boom, al dan niet in een heesterborder. Toepassing in een bloeiende laan of als een zogeheten bloeitunnel, vooral van *L. x watereri* 'Vossii' kan ook erg mooi zijn. Met name de lange, gele bloemtrossen geven de goudenregen een grote sierwaarde en kunnen voor een spectaculaire aanblik zorgen. De groene twijgen, vooral te zien bij *L. alpinum* en *L. x watereri*, leveren in de winter toegevoegde sierwaarde op.

Geen snoei

De goudenregen groeit op alle grondsoorten, behalve in een te natte bodem. Voor de lange wortels is het belangrijk dat de bodem goed doorlatend is. Een standplek met halfschaduw is gunstig. *Laburnum* kan ook op zeer kalkrijke grond goed groeien. De plant is goed bestand tegen

L. alpinum 'Lucidum'

Het meest kenmerkend van deze cultivar is de vrij smalle opgaande groeiwijze, in combinatie met de halflange, hangende bloemtrossen en het vrij sterk glimmende blad. Het sterk glimmende blad wordt vaak opgegeven als belangrijkste onderscheidende kenmerk. Glimmend blad bij *L. alpinum* is echter niet echt uniek, onder andere vanwege het ontbreken van bladbehaving. Bovenstaande beschrijving is gebaseerd op een volwassen plant in het Belmonte Arboretum in Wageningen. Vooral vanwege de vrij sterke beharing en de vrij geringe lengte van de bloeiwijzen is het niet uitgesloten dat er invloed is van *L. anagyroides* en dat 'Lucidum' tot *L. x watereri* moet worden gerekend.

industriële en verkeersvervuiling.

Laburnum hoeft niet te worden gesnoeid, anders bestaat het gevaar dat er in het hout holten ontstaan, waarin regenwater blijft staan. Hierdoor kan de boom plaatselijk verrotten. Als *Laburnum* als bloeitunnel wordt gebruikt, vergt dit licht snoei- en buigwerk van de jonge takken. *Laburnum* laat zich verder gemakkelijk verplanten, ook de grote maten.

Alle delen van de goudenregen zijn giftig, met name de zaden en de bast. Daarom wordt afgeraden om *Laburnum* aan te planten bij kinderspeelplaatsen en dergelijke. Vooral de zaden zijn verraderlijk omdat kinderen deze kunnen verwarren met kleine boontjes of erwten. *L. x watereri* 'Vossii' vormt overigens veel minder zaad, wat om deze reden een voordeel is.

De cultivars worden vermeerderd door enten (winter), oculeren (zomer) of winterstek. Het opkweken tot een leverbare plant duurt vervolgens één tot twee jaar. Voor de veredeling worden in praktijk onderstammen van *L. anagyroides* gebruikt. Meestal is er niet al te veel uitval tijdens de vermeerdering, maar soms kan om een onverklaarbare reden een groot deel van de planten uitvallen.

Voor het gebruik als bos- en haagplantsoen kan *Laburnum* ook worden gezaaid. Het zaad extra behandelen is niet per se nodig. Een zaaibed kan je enige jaren laten liggen, omdat de zaden zo hardchalig zijn dat ze soms pas na enkele seizoenen kiemen. De kieming kan worden versneld door de harde zaadschaal mechanisch te beschadigen (scarificeren), bijvoorbeeld door vijlen, slijpen, schuren of insnijden.

Groeistoornis

Zogeheten dikkoppen of Vossii-kopziekte is een groeistoornis die bij *Labur-* ▶

L. anagyroides

Van nature groeit deze gewone goudenregen in Centraal- en Zuidoost-Europa. Van deze soort zijn in het verleden twee ondersoorten beschreven: subsp. *alschingeri* (Vis.) Hayek en subsp. *jacquinianum* (Wettst.) Hayek. Het onderscheid binnen de soort is echter zo vaag dat ze tegenwoordig wetenschappelijk gezien niet meer als ondersoort worden erkend. In de praktijk wordt echter vooral de benaming var. *alschingeri* nog veel gebruikt.

Laburnum alpinum 'Pendulum' valt op dankzij de hangende takken.

Laburnum anagyroides 'Sunspire' heeft een zeer rijke bloei.

L. anagyroides var. *alschingeri*

Dit is een dubieuze variëteit die in het verleden als ondersoort is beschreven. De laatste jaren worden toch vrij veel planten onder deze naam gekweekt, vandaar de correcte naam in dit artikel. De planten zijn relatief lage struiken: slechts 2 tot 4 m hoog. De bloeiwijzen zijn vrij kort, vanaf de basis iets opstaand en dan overhangend. De kelk is duidelijk tweelippig, de onderlip is langer. De blaadjes zijn vrij sterk behaard en grijsblauw aan de onderzijde.

Het sortiment *Laburnum* is klein en er zit weinig beweging in. In de praktijk is er wel veel naamsverwarring over soorten en cultivars. Reden voor PPO Bomen om het sortiment in kaart te brengen.

Soorten en cultivars

L. alpinum

Van nature groeit *L. alpinum* (Alpen goudenregen) in Centraal- en Zuidoost-Europa. In vergelijking met *L. anagyroides* valt *L. alpinum* vooral op vanwege de latere bloei (circa drie weken later) en de langere bloeiwijzen. Maar ook is de beharing van blad en peulen zwakker en geuren de bloemen sterker.

L. alpinum 'Pendulum'

Deze cultivar valt op dankzij de hangende takken. Als 'Pendulum' op een hoge opgaande onderstam wordt gezet, ontstaat er een kleine, treurende boom. De bloemen geuren sterk. De bloei van deze cultivar is niet altijd even zichtbaar doordat jonge takken de bloeiwijzen bedekken. 'Pendulum' is een oude cultivar; al voor 1838 in Engeland ontstaan.

De oude cultivar *Laburnum x watereri* 'Vossii' bloeit het meest uitbundig van alle soorten en cultivars.

num tijdens alle vermeerderingsmethoden kan voorkomen. Op de kwekerij kunnen goed groeiende planten staan naast niet groeiende planten. De groei kan in het ene jaar perfect zijn, terwijl in het tweede jaar plotseling problemen kunnen optre-

***L. x watereri* 'Vossii'**

Deze oude cultivar bloeit het meest uitbundig van alle soorten en cultivars. 'Vossii' overtrof na zijn introductie eind 19e eeuw alle destijds bestaande selecties van *L. x watereri*. Ook daarna zijn er geen betere ontstaan. 'Vossii' is ook nu nog terecht de meest gekweekte en aangeplante goudenregen. Het meest opvallend aan deze cultivar zijn de zeer lange bloemtrossen, de zeer rijke bloei en de gedeeltelijke steriliteit.

In de praktijk worden onder de naam 'Vossii' soms zaailingen geleverd van *L. alpinum*, *L. anagyroides* of *L. x watereri*. Behalve het feit dat dit onechte materiaal verwarring veroorzaakt, kan de kwaliteit ook vaak niet tippen aan die van de echte 'Vossii'. De meeste kwekerijen en tuinen hebben soortecht materiaal, dat overigens ook bij de Vermeerderingstuinen in Zeewolde virusvrij verkrijgbaar is. Op hogere leeftijd zijn de bloemtrossen vaak wat korter dan in een jonger stadium; dit geeft soms twijfel of verwarring bij het vaststellen van de soortechtheid.

Laburnum alpinum groeit van nature in Centraal- en Zuidoost-Europa. De bloei is iets later dan bij *L. anagyroides*.

den. De schade bestaat vaak alleen uit een verlenging van de teeltduur, maar soms is het materiaal onverkoopbaar en kan het zelfs 100% van de teelt treffen.

De groeistoornis openbaart zich aan de hoofdscheut, waar afsterving plaatsvindt van de eind- en zijknoppen. Daarbij is de top van de scheut verdroogd. Bij het uitlopen van nieuwe zijknoppen worden kleine meer of minder misvormde bladeren aangetroffen: de bladranden zijn naar beneden omgerold. Doordat de hoofdscheut niet en een deel van de zijscheuten wel doorgroeien, ontstaan er misvormde planten. Uiterlijk gezonde knoppen kunnen van binnen al bruin zijn verkleurd.

Het probleem is al sinds 1956 bekend, maar is tot nu toe niet echt opgelost. In

L. watereri

Deze kruising tussen *L. alpinum* en *L. anagyroides* is een tussenvorm van beide oudersoorten als het gaat om groeiwijze, beharing, bloeitijd en bloemgeur. De bloemtrossen zijn zeer lang, wat vooral de invloed van *L. alpinum* aan geeft. Vruchten worden nauwelijks gevormd, wat voor tuingebouw erg aantrekkelijk is, in verband met giftigheid en uitzaaieren.

De hybride (in het Nederlands bastaard goudenregen genoemd) is in verschillende tuinen ontstaan en komt ook van nature voor in Zuidcentraal-Europa. Het eerste bekende en beschreven exemplaar is afkomstig van Knaphill Nursery in Engeland, voor 1864, en is verspreid als *L. vulgare watereri*.

2000 heeft PPO een notitie geschreven waarin het probleem in kaart is gebracht. Volgens deze notitie is de groeistoornis alleen bekend bij *L. x watereri* 'Vossii', maar is *L. alpinum* 'Lucidum' ook verdacht.

In het verleden is gezocht naar de oorzaak van het probleem, bijvoorbeeld een insect (mijt of trips), een virus, een aaltje of een schimmel. Vooralsnog is echter geen duidelijke primaire veroorzaker gevonden, maar tot nu toe is *Thrips tabaci* het meest verdacht. Nader onderzoek moet hierover uitsluitsel geven. Volgens sommige kwekers komt de groeistoornis vaker voor op veengrond dan op zandgrond. Mogelijk speelt de bemesting een rol of is het een kwestie van erg natte grond. Dit is echter niet door onderzoek aangetoond.

Marco Hoffman

Hoffman is onderzoeker bij PPO Bomen in Lisse, (0252) 46 21 66/marco.hoffman@wur.nl.

Het onderzoek is gefinancierd door het Productschap Tuinbouw.

***L. anagyroides* 'Sunspire'**

Een rijkbloeiende selectie uit de variëteit *L. anagyroides* var. *alschingeri*; overigens wordt 'Sunspire' onder de variëteitnaam ook vaak aangeboden. De cultivar onderscheidt zich vooral vanwege de compacte en vrij smalle groeiwijze, de opstaande tot overhangende bloeiwijzen (en niet duidelijk hangend zoals bij de meeste *Laburnum*) en de zeer rijke bloei. Een opvallend detail is de sterk tweelippige en vijftandige kelk.

Vooraf de vrij sterke beharing, de korte bloemtrossen en de vrij vroege bloei, verraden dat 'Sunspire' tot de soort *L. anagyroides* behoort en niet tot *L. alpinum*, zoals veel kwekerijen vermelden in catalogi. Vooral vanwege de vrij smalle, compacte groeiwijze kan deze cultivar ook in kleinere tuinen worden gebruikt. 'Sunspire' is een zeer waardevolle aanwinst in het sortiment en ontving daarom dit jaar een Getuigschrift van Verdienste van de KVBC. De cultivar is ook in omloop als *L. alpinum* 'Columnare' (of 'Columnaris') en *L. anagyroides* 'Columnare' (of 'Columnaris'). Deze Latijnse namen zijn ongeldig omdat deze hoogstwaarschijnlijk pas na 1959 zijn gegeven; vanaf dan moeten cultivars een naam in een moderne taal hebben. Verder is van de cultivar materiaal aangetroffen onder de naam *L. x watereri* 'Fastigiata', dus ook dit lijkt een synoniem te zijn.